

ĩntèrkùltùràlnòst

ISSN 2217-4893

ČASOPIS ZA PODSTICANJE I AFIRMACIJU INTERKULTURALNE KOMUNIKACIJE / 2021 / BR. 22

Florian Thein

INTERKULTURALNOST

Časopis za podsticanje i afirmaciju interkulturalne komunikacije

Izdavač: Kulturni centar Vojvodine „Miloš Crnjanski“, Vojvode Putnika 2, Novi Sad,

tel. 021/ 4754148, 4754128, interkulturalnost@zkv.rs

Za izdavača: mr Nenad Šaponja, direktor

Glavni i odgovorni urednik: dr Aleksandra Đurić Bosnić

Uredništvo: dr Dušan Marinković, Novi Sad / dr Ivana Živančević Sekeruš, Novi Sad / dr Željko Vučković, Sombor /
dr Aleksandra Jovičević, Beograd, Rim / dr Dragana V. Todoskov, Novi Sad / mr Dragan Jelenković, Pančevo, Beograd / dr Ira Prodanov, Novi Sad /
dr Andrej Mirčev, Osijek, Rijeka / Vera Kopicl MA, Novi Sad / Miroslav Keveždi MA, Novi Sad / dr Andrea Ratković, Sremski Karlovci /
dr Branislava Vasić Rakočević, Novi Sad / dr Marija Nenadić Žurka, Bukurešt / dr Dinko Gruhonjić, Novi Sad / mr Maja Sedlarević, Novi Sad /
dr Milivoj Bešlin, Novi Sad / dr Biljana Mickov, Novi Sad

Stalni saradnici: Franja Petrinović, Novi Sad / Sava Stepanov, Novi Sad / Ivana Vujić, Beograd / dr Saša Brajović, Beograd /
dr Nikola Manolesku, Bukurešt / Serž Pej, Pariz / mr Majda Adlešić, Novi Sad / Tanja Kragujević, Beograd / dr Nada Savković, Novi Sad /
dr Damir Smiljanić, Novi Sad / Tomislav Kargačin, Novi Sad / dr Boris Labudović, Novi Sad / Ivana Indin, Novi Sad /
dr Radmila Gikić Petrović, Novi Sad / dr Aleksandra Izgarjan, Novi Sad / dr Aleksandra Kolaković, Beograd /
dr Aleksandra Đurić Milovanović, Beograd

Savet: dr Jasna Jovanov / dr Gojko Tešić / mr Vasa Pavković / dr Milena Dragičević Šešić /
dr Gordana Stokić Simončić / dr Predrag Mutavdžić / dr Nikola Grdinić / dr Vladislava Gordić Petković / mr Mladen Marinkov /
dr Mikloš Biro / dr Lidija Merenik / dr Kornelija Farago / dr Svenka Savić / dr Svetislav Jovanov / dr Milan Uzelac / dr Janoš Banjai /
dr Ljiljana Pešikan Ljuštanović / dr Žolt Lazar / dr Zoran Đerić / dr Zoran Kindić / dr Dragan Koković / dr Dragan Žunić /
dr Milenko Perović / dr Ildiko Erdei / dr Dinko Gruhonjić / Nedim Sejdinović / dr Dubravka Valić Nedeljkić / dr Ivan Milenković

Međunarodni savet: Nebojša Radić, Kembridž, Engleska / dr Ivana Milojević, Sanšajn Koust, Australija /
dr Dragan Kujundžić, Gejnsvil, Florida, SAD / dr Branislav Radeljić, London, Engleska / dr Nataša Bakić Mirić, Alma Ata, Kazahstan /
dr Samjuel Babatunde Moruvavon, Ado Ekiti, Nigerija / dr Marharita Fabrikant, Minsk, Belorusija / dr Nina Živančević, Pariz, Francuska /
dr Nataša Urošević, Pula, Hrvatska / A. K. Džaješ, Hajderabad, Indija / dr Dušan Bjelić, Portland, SAD / dr Maria Kundura, Boston, SAD /
dr Samir Arnautović, Bosna i Hercegovina / dr Esad Delibašić, Bosna i Hercegovina

Koordinator Međunarodnog saveta: dr Dragan Kujundžić

Pravni konsultant: Nina Urukalo **PR, komunikacije:** Milica Razumenić **Lektura i prevodi:** Agencija Ristić, Novi Sad (Tanja Lebović i
Dragana Marković) **Tehničko uređenje:** Dunja Šašić **Međunarodna saradnja:** Dragan Ilić, Ileana Ursu, Meral Tarar Tutuš

Autor vizuelnog identiteta časopisa: Dragan Jelenković

Urednik foto-editorijala: Vladimir Pavić **Dizajn i prelom:** Pavle Halupa

Autori foto-editorijala: Florian Thein

Štampa: Donat Graf d.o.o, Grocka, **Copyright:** Kulturni centar Vojvodine „Miloš Crnjanski“, 2012. **Tiraž:** 300

ČASOPIS IZLAZI POD POKROVITELJSTVOM POKRAJINSKOG SEKRETARIJATA ZA
KULTURU, JAVNO INFORMISANJE I ODNOS S VERSKIM ZAJEDNICAMA VLADE AP VOJVODINE

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije je 2013. kategorizovalo časopis *Interkulturalnost* kao časopis od nacionalnog značaja (M52).

INTERCULTURALITY

Magazine for stimulation and affirmation of intercultural communication

Publisher: Cultural Centre of Vojvodina „Miloš Crnjanski“, Vojvode Putnika 2, Novi Sad,

phone no. +381 21 4754148, 4754128, interkulturalnost@zkv.rs

President and Chief Executive Officer: Nenad Šaponja, M.F.A.

Editor-in-Chief: Aleksandra Đurić Bosnić, Ph.D.

Assistant Editors: Dušan Marinković, Ph.D, Novi Sad / Ivana Živančević Sekeruš, Ph.D, Novi Sad /
Željko Vučković, Ph.D, Sombor / Aleksandra Jovičević, Ph.D, Belgrade, Rome / Dragana V. Todoreskov, Ph.D, Novi Sad /
Dragan Jelenković, M.F.A, Pančevo, Belgrade / Ira Prodanov, Ph.D, Novi Sad, Andrej Mirčev, Ph.D, Osijek, Rijeka /
Vera Kopicl MA, Novi Sad / Miroslav Keveždi, MA, Novi Sad / Andrea Ratković Ph.D, Sremski Karlovci /
Branislava Vasić Rakočević, Ph.D, Novi Sad / Marija Nenadić Žurka, Ph.D, Bucharest / Dinko Gruhonjić, Ph.D, Novi Sad /
M.F.A. Maja Sedlarević, M.F.A, Novi Sad / Milivoj Bešlin, Ph.D, Novi Sad / Biljana Mickov, Ph.D, Novi Sad

Contributing Authors: Franja Petrinović, Novi Sad / Sava Stepanov, Novi Sad / Ivana Vujić, Belgrade /
Saša Brajović, Ph.D, Belgrade / Nicolae Manolescu, Ph.D, Bucharest / Serge Pey, Paris / Majda Adlešić, M.Phil, Novi Sad /
Tanja Kragujević, Belgrade / Nada Savković, Ph.D, Novi Sad / Damir Smiljanić, Ph.D, Novi Sad / Tomislav Kargačin, Novi Sad /
Boris Labudović, M.Phil, Novi Sad / Ivana Inđin, Novi Sad / Radmila Gikić Petrović, Ph.D, Novi Sad /
Aleksandra Izgarjan, Ph.D, Novi Sad / Aleksandra Kolaković M.Phil, Belgrade / Aleksandra Đurić Milovanović Ph.D, Belgrade

Council: Jasna Jovanov, Ph.D. / Gojko Tešić, Ph.D. / Vasa Pavković, M.Phil. / Milena Dragičević Šešić, Ph.D. /
Gordana Stokić Simončić, Ph.D. / Predrag Mutavdžić, Ph.D. / Nikola Grdinić, Ph.D. / Vladislava Gordić Petković, Ph.D. /
Mladen Marinkov, M.F.A. / Mikloš Biro, Ph.D. / Lidija Merenik, Ph.D. / Kornelija Farago, Ph.D. / Ivan Milenković, Ph.D. /
Svenka Savić, Ph.D. / Svetislav Jovanov, Ph.D. / Milan Uzelac, Ph.D. / Janoš Banjai, Ph.D. / Ljiljana Pešikan Ljuštanović, Ph.D. /
Žolt Lazar, Ph.D. / Zoran Đerić, Ph.D. / Zoran Kindić, Ph.D. / Dragan Koković, Ph.D. / Dragan Žunić, Ph.D. /
Milenko Perović, Ph.D. / Ildiko Erdei, Ph.D. / Dinko Gruhonjić, Ph.D. / Nedim Sejdinović / Dubravka Valić Nedeljković Ph.D.

International Council: Nebojša Radić, Cambridge, England / Ivana Milojević, Ph.D, Sunshine Coast, Australia /
Dragan Kujundžić, Ph.D, Gainesville, Florida, USA / Branislav Radeljić, Ph.D, London, England / Nataša Bakić Mirić, Ph.D, Almaty, Kazakhstan
/ Samuel Babatunde Moruwawon, Ph.D, Ado Ekiti, Nigeria / Marharyta Fabrykant, Ph.D, Minsk, Belarus / Nina Živančević, Ph.D, Paris, France /
Nataša Urošević, Ph.D, Pula, Croatia / A. K. Jayesh, M.Phil, Hyderabad, India / Dušan Bjelić, Ph.D, Portland /
SAD, Maria Koundoura, Ph.D, Boston, SAD / Tomislav Longinović, Madison, USA / Jerry Chidozie Chukwuokolo Ph.D, Abakaliki, Nigeria /
Samir Arnautović, Ph.D, Bosnia and Hercegovina / dr Esad Delibašić, Bosna i Hercegovina

Coordinator of the International Council: Dragan Kujundžić, Ph.D

Legal Affairs: Nina Urukalo **PR Manager:** Milica Razumenić **Proofreading and translation:** Agencija Ristić, Novi Sad (Tanja Lebović,
Dragana Marković) **Technical Editor:** Dunja Šašić **International Cooperation:** Dragan Ilić, Ileana Ursu, Meral Tarar Tutuš
Visual Identity: Dragan Jelenković **Photography Director:** Vladimir Pavić **Layout:** Pavle Halupa

Editorial Photographers: Florian Thein

Printed by: Donat Graf d.o.o, Grocka **Copyright:** Cultural Centre of Vojvodina „Miloš Crnjanski“, 2012. **Circulation:** 300

THE MAGAZINE IS SPONSORED BY THE PROVINCIAL SECRETARIAT FOR CULTURE AND PUBLIC INFORMATION OF AP VOJVODINA

Interculturality was categorized as a scientific publication of national importance (M52) in 2013 by the Ministry of Education, Science and Technological Development - Serbia and the National Council for Science and Technological Development.

úvodník

Aleksandra Đurić Bosnić IDEOLOŠKI KONSTRUKTI I(LI) KOMUNIKACIJSKI KODOVI 6

īntérkúltúrálġna īstrāživanjā

Boško Tomašević DALEKA KONAČNOST. KNJIŽEVNA INTERPRETACIJA TEKSTA I NJENE SENKE 12

Marina Kovačević FUDBAL KAO METAKULTURNI HIPERTEKST 55

Zdenka Valent Belić ETIČKI I KNJIŽEVNI SENTIMENTALIZAM ALBINE PODGRADSKE 71

Ljiljana N. Bašić MULTIKULTURALNA BIBLIOTEKA U MULTIKULTURALNOM DRUŠTVU
PRIMER SRBIJE 76

Hristina Mikić KREATIVNO PREDUZETNIŠTVO NA LOKALNOM NIVOU:
ISKUSTVA IZ POMORAVLJA 84

Sanja Kojić Mladenov PRIKAZIVANJE RAZLIČITIH KONCEPATA BOLESTI ŽENSKOG TELA
U VIZUELNOJ UMETNOSTI 97

Dragana Đ. Savin NOVINSKO-IZDAVAČKA USTANOVA RUSKE SLOVO
– BIBLIOGRAFIJA KĦIGA 2007–2012 109

Dragana V. Todoreskov PARALELNI SVETOVI – IZMEĐU EMPATIJE I PREDRASUDA
U PROZI ZORANA FERIĆA 117

vīdeñjā

Mirjana Stošić POLITIKE MONSTRUOZNOG – „ČOVEK” KAO STRAŠNI DRUGI 124

Olga Zirojević MASKA 129

dījalozī

SVE ŠTO JE LIČNO, TO JE I POLITIČKO, Sa prof. dr Sonjom Šoštarić razgovarao Đorđe Krajišnik 136

POPUT ALIENA, PRIČE NAS RAZARAJU IZNUTRA, Sa Nedžadom Ibrahimovićem razgovarala Branimira
Lazarin 138

INSPIRISAN TRADICIJOM, Sa Mikisom Teodorakisom (1925–2021) razgovarala Nada Savković 142

kóòrdīnāte

Bora Ćosić UVOD U KONSTANTINOVIĆA 154

Aleksandra Bosnić Đurić PARALELNI SVETOVI PISACA 166

Драгана Д. Савин¹
Универзитет у Београду, Србија

Новинско-издавачка установа Руске слово - библиографија књига 2007-2012

САЖЕТАК: Русини су се за више од 270 година од досељавања у плодну Војводину, добро уклопили у нову средину, развили су образовну и културну делатност и мрежу установа, а русински језик је кодификован и у службеној употреби је у администрацији АП Војводине. Једна од важнијих установа за Русине у Војводини је и *Новинско-издавачка установа (НИУ) Руске слово* са седиштем у Новом Саду, са својом издавачком делатношћу на русинском језику.

Предмет овог истраживања је издавачка продукција књига НИУ Руске слово у периоду 2007–2012. Библиографија књига броји 38 наслова, у тиражима од 300 до 500 примерака по наслову. Руске слово највише публикује поезију, белетристику, а посебно је заинтересовано за литературу за децу и младе.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Русини, НИУ Руске слово, издаваштво, библиографија књига 2007-2012

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Русини у Војводини имају развијену религијску, културну и образовну делатност и праћећу мрежу установа, а русински језик је у службеној употреби² у администрацији³ Покрајине Војводине. Једна од важнијих установа за Русине у Војводини је и *Новинско-издавачка установа (НИУ) Руске слово* са седиштем у Новом Саду, са својом издавачком делатношћу на русинском језику.

Предмет овог истраживања⁴ је издавачка продукција књига НИУ Руске слово у периоду 2007-2012. Задаци библиографије су: сачинити хронолошки библиографски преглед књига, представи-

1 Ауторка рада је докторанткиња на Филолошком факултету у Београду.

2 О службеној употреби русинског видети у: Закон о заштити права и слобода националних мањина. Службени гласник СРЈ, број 11. од 27. II 2002. *Народна скупштина Србије, донети закони*. Веб. 2. мај 2018; Закон о заштити права и слобода националних мањина. Службени гласник РС, бр. 72 од 3. септембра 2009. *Народна скупштина Србије, донети закони*. Веб. 2. мај 2018; Закон о заштити права и слобода националних мањина. Службени гласник РС, бр. 97 од 6. новембра 2013. *Народна скупштина Србије, донети закони*. Веб. 2. мај 2018.

3 О положају русинског и других мањинских језика у Србији видети: Д. А. Катунин. „Языковые права русинов, украинцев и других национальных меньшинств в законодательстве Республики Сербии“. *Русин*, №1 (39) (2015): 229-238. Веб. 31. март 2018. и исти аутор „Русинский язык и языки других национальных меньшинств в законодательстве Воевоины. Статъя 2“. *Русин*, № 1 (43) (2016): 271-284. Веб. 7. април 2018.

4 Истраживање је урађено у склопу предиспитних активности на докторским студијама на Филолошком факултету у Београду под руководством проф. др Александре Вранеш, којој се овом приликом захваљујем на корисним и добронамерним саветима.

ти издавачку политику НИУ Руске слово, препознати интересовања и потребе русинске националне мањине у Србији, односно Војводини. Наша очекивања била су да ће већи део публикованих књига бити са тематиком историографије и културологије Русина на овим просторима као и научних монографија из области теорије књижевности и језика (граматика, правопис, речници).

Поред издавачке делатности НИУ Руске слово, представља се и положај русинске националне мањине у Републици Србији, односно АП Војводини.

РУСИНИ У ВОЈВОДИНИ

Русини су се доселили⁵ на територију данашње Војводине између 1745. и 1765. У веома кратком периоду досељавање Русина у ове крајеве је завршено. Прве групе Русина који су били у „слободном статусу” биле су економски досељеници, који су насељавали ове крајеве у потрази за бољим животом (Хорњак 2006: 30-34), да би потом и царске власти Аустроугарске монархије населиле још 360 породица из русинске домовине, североисточних крајева Угарске, тј. територије данашње западне Украјине у места Бач Керестур, данашњи Руски Крстур и Куцуру. Укупан број досељених Русина слободног статуса, грко-католичког обреда, тиме је бројао између 2000 и 3000 људи. У наредна два века број Русина се у плодној равници нове домовине увећавао, тако да се у XIX веку кретао између 6000 и 7500 хиљада и то највише у местима: Руски Крстур, Куцура, Нови Сад, потом у шајкашкој области, у Срему и у источној Славонији. У временима владавине Аустроугарске монархије, све до њене пропасти 1918. године, Русини су, као и друго негерманско и немађарско становништво, били изложени асимилацији, међутим, добро су се одупирали тим процесима, боље него Русини који су остали у својој домовини, у „старом крају”. У новој држави Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца започиње нови, судбоносни период за Русине у коме, са изузетком мађарске окупације 1941–1944, настаје време националне хомогенизације, као и оснивање и развој културних и образовних институција, стандардизације језика итд. У новије време, на крају XX века, између 1990. и 2000. године Русини, као и сви други народи и народности на овим просторима, преживљавају низ искушења и пролазе турбулентни период економске кризе. Од октобра 2000. долази до смиривања ситуације, криза и даље остаје, али економска исељавања започета деведесетих година настављају се и надаље. Године 2002. усваја се у републичкој скупштини Закон о заштити права националних мањина базиран на принципима „позитивне дискриминације” мањина. Закон прописује могућност формирања и избора националних савета. Русини образују Национални савет русинске националне мањине, који је задужен за контролисање остваривања права прописаних Уставом, за представљање своје заједнице, као и за заштиту њених права и учешће у одлучивању у области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика.

Према званичним подацима у Србији према попису из 2011. године Русина има 14173, што представља после Словачке, највећи број Русина у свету према званичним подацима, међутим по процењеним подацима које износе Роберт Магочи (Magocsi, 2015: 1) и Хорњак (2007: 25) Русина у појединим земљама⁶ има далеко више него што то званични статистички подаци показују. Слободно изражавање своје националне и религиозне припадности, које је евидентно у Републици Србији, сведочи о непостојању било каквог вида репресије и покушаја насилне аси-

5 Више информација о досељавању Русина у Војводину, односно о историјским и политичким предусловима за досељавање видети: М. Фејса. „Слово з нагоди 250-рочици приселеня Руснацох до Коцура и 100-рочици першей театралней представи на руским језику”. *Русин*, № 3 (33) (2013): 84-93. Веб. 1. мај 2018. и М. Фејса. ”The Ruthenian Journey from the Carpathian Mountains to the Panonian Plain”. *Rusin*, № 2 (36) (2014): 182-191. Веб. 7. април 2018.

6 Магочи процењује да Русина у Украјини има 853000, у САД 620000, у Словачкој 130000, у Румунији 35000, у Србији 20000, у Канади 20000, у Чешкој 10000, у Мађарској 6000, у Хрватској 5000, у Аустралији 25000. Хорњак процењује да 60% Русина живи у Украјини, Пољској, Словачкој, Мађарској и Румунији, а остатак од 40% у дијаспори (САД и Канади 650.000, европским земљама, Аустралији, Новом Зеланду, Јужноафричкој Републици).

милације. С друге стране, постојање позитивне дискриминације свих признатих мањина а међу њима и русинске у виду предности у односу на већинско српско становништво (плаћени дани верских празника – кад се не поклапају са православним (државним), предност у запошљавању у установама националних мањина, покрајинским секретаријатима као и школама са наставом на русинском језику, тековина је државне политике Србије⁷ и њене Аутономне Покрајине Војводине у односу на националне мањине.

Русини су се од самог почетка живота на овим мултиетничким, мултикултурним и мулти-религијским просторима добро уклопили у нову средину⁸, почели су да развијају своја национална, религијска⁹ и културолошка обележја, кодификују језик¹⁰, оформљују културне и образовне установе (школе, позориште, издавачку и новинску кућу, радио¹¹ и телевизијски програм и др). Суживот Русина са већинским српским народом као и другим националним заједницама је од првих дана насељавања на ове просторе текао у правцу толеранције и добросуседских односа, делећи добро и зло у историјским преломним мирнодопским и ратним околностима. Живот на овим просторима је увек собом носио велико историјско бреме, са којима су војвођански Русини успели да се ухвате укоштац на позитиван начин и да у благонаклоној средини сачувају свој идентитет, изграде установе културе, кодификују језик, школују се на матерњем језику, штампају часописе и књиге, као нигде у свету.

„Кад се погледа у прошлост, долази се до закључка да су бачванско-сремски Русини, иако им ни овде није увек било лако (делећи често злехуду судбину већинског народа) боље прошли од својих сународника који су остали у „старом крају”, подељени између неколико државних заједница, изложени асимилацији, да би данас у неким земљама били сведени на безначајан број, без биолошке моћи за ревитализацију, подсећајући тиме на Горњолужичке и Доњолужичке Србе у Немачкој” (Савин 2017 : 120).

Једна од важнијих установа за Русине у Војводини, поред Основне и средње школе „Петро Кузмјак”¹² у Руском Крстуру, Одсека за русинистику на Филозофском факултету у Новом Са-

7 О посебном благонаклоном односу Србије према Русинима Хорњак (2007: 26) пише: „Ниједан владајући режим, ниједан друштвено-политички систем који су се смењивали у региону – царски руски, пољски и хабзбуршко-аустроугарски до Првог светског рата, демократски у Масариковој Чехословачкој 1918–1938, национал-социјалистички Хитлеров у окупираним областима Пољске, Чехословачке и Украјине 1939–1944, диктаторски режим адмирала Хортија у Мађарској и генерала Антонескуа у Румунији, као ни Стаљинов совјетски 1945–1991, нису успевали да нађу решење за русинско питање. (...) Једини изузетак у том погледу представља Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца у којој Русини, у складу са париским мировним споразумима којима је завршен Први светски рат и Статутом Друштва народа признати 1919/20. године као мањина словенског порекла, са статусом и правима прилагођаваним времену и друштвено-политичким уставно-правним и политичким променама до данас (изузев за време Другог светског рата и окупације 1941/45. године)”.

8 О суживоту Русина са већинским народом у АП Војводини детаљније: Драгана Савин. „Русини у Војводини – установе културе”. *MELISSA : Museums, Ethics, Library and Information Science, Studies, Archives*, 16/2 (2017): 113–136.

9 О религијским питањима видети: Николай Олеяров. *Исторія руского народа*. Монреал, 1981. Веб. 15. фебруар 2018. и С. Г. Суляк. „Начало христианизации Карпато-днестровской Руси”. *Русин*, №4 (42) (2015): 267-307. Веб. 21. април 2018. О русинским црквама у Новом Саду и Руском Крстуру видети: Драгана Савин (2017: 120-122).

10 О русинском језику видети: Л. П. Рупосова. „Русины и русинский язык: история и современность”. *Электронный журнал Вестник Московского государственного областного университета* №3. (2012): 91-96. Веб. 24. март 2018; А. Д. Дуличенко. *Славянские литературные микроязыки: Вопросы формирования и развития*. Таллин, 1981. и исти аутор „Славянская микролингвистика и славянская микрофилология”. *Русин*, № 2 (48) (2017): 41–50. Веб. 25. март 2018. Академик Предраг Пипер. *Српски између великих и малих језика*. Београд: Београдска књига 2004: 31.

11 Дюра Латјак. „Початки Рускеј редакциј Радио Новог Саду”. *Шветлосц*, рок 63, ч 1, (2015): 101-106. Веб. 1. мај 2018. и у: Мирон Жирош. *Бачванско-сримски Руснаци дома и у швецџ (1745–1991)*, том 1. Нови Сад: Грекокатолџка парохия св. Петра и Павла, 1997: 536.

12 Више о историјату ове школе видети у двојезичној (русинско-српској) монографији: Ирина Папуга. *Русинска ѿмназија „Петро Кузмјак”*. Нови Сад: Друштво за русински језик, литературу и културу, 2000.

ду¹³, Матице Русина (Руска матка)¹⁴, Дома културе¹⁵ и Русинског народног позоришта (театра) Петро Ризнич Ђађа¹⁶ је, свакако и Новинско-издавачка установа (НИУ) Руске слово са седиштем у Новом Саду.

НОВИНСКО-ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА РУСКЕ СЛОВО – УСТАНОВА ОД ЗНАЧАЈА ЗА КУЛТУРУ РУСИНА У ВОЈВОДИНИ

Новинско-издавачко предузеће *Руске слово* настало је из потребе русинске националне мањине за издавањем новина¹⁷, у русинском случају недељника који добија назив *Руске слово*, а по недељнику је и новинско-издавачко предузеће добило име. Међутим, НИП Руске слово далеко превазилази оквире првобитне намене и кроз деценије развија и шири спектар издавачке делатности.

Новинско-издавачко предузеће Руске слово (првобитан назив) основано је 15. јуна 1945. у Руском Крстуру, од стране Скупштине АП Војводине, као обједињено новинско-издавачко предузеће са сопственом штампаријом, редакцијом недељника Руске слово и свих издања на русинском језику. Поред недељника Руске слово, у првим послератним годинама, обновљено је издавање и годишњег алманаха *Руски народни календар*, часописа за децу *Заградка*, часописа за литературу и уметност *Шветлосц*¹⁸, касније почиње да се штампа и часопис за омладину *Мак*, књижевна дела русинских аутора и преводи са других језика, уџбеници за основно образовање на матерњем језику, преводи закона на русински језик, итд. Године 1967. Новинско-издавачко предузеће Руске слово пресељено је у Нови Сад у зграду Новинско-издавачког предузећа Дневник (где се и штампа). Редакција за издавање уџбеника је касније издвојена из НИП Руске слово и припојена прво Покрајини а потом Републици. У издању НИП Руске слово у читавом периоду од 1945. до данас штампано је у годишње просеку пет до шест наслова, претежно из књижевности, историје и језика, русинских аутора и превода¹⁹. Оснивачка права Руског слова су 2004/5. са Скупштине АП Војводине пренета на Национални савет²⁰. Данашњи пуни назив је Новинско-издавачка установа (НИУ) Руске слово.

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ НИУ РУСКЕ СЛОВО – БИБЛИОГРАФИЈА КЊИГА У ПЕРИОДУ 2007–2012. ГОДИНЕ

Предмет истраживања овог рада је издавачка продукција књига НИУ Руске слово у периоду 2007–2012. Задаци библиографије су: дати преглед публикованих књига, представити издавачку политику НИУ Руске слово, сачинити хронолошки библиографски преглед њених публикација и указати на потребе и интересовања русинске националне мањине на подручју Војводине.

13 О Одсеку за русинистичку у оквиру Катедре за руски језик видети: Душанка Мирић. „Педесет година рада Катедре за руски језик и књижевност Филозофског факултета у Новом Саду“. *Славистика* 16 (2012): 87-91. О раду Одсека за русинистику у данашњим околностима видети: Ана Римар и Ася Папуга. „Оддзелене за русинистику на новосадским универзитету“. *Руске слово* рок 71, ч. 22, Нови Сад (5 јуни 2015): 22–23. Такође и у: Анамарија Рамач Фурман. „Оддзелене за русинистику“. *Руске слово* 71, ч. 21, Нови Сад, (29. мај 2015): 2.

14 Дюра Папуга. „3 активносци Рускеј матки у периодзе медзи 7. и 8. шветовим конгресом Руснацох/Русинох/Лемкох“. *Русин*, 2005, №2 (2): 213. Веб. 31. март 2018. и Хорњак, *Исјо*.

15 Михајло Хорњак, *Нав. дело*, 57.

16 Дюра Латјак. „Пейдзешат роки Драмског меморияла Петра Ризнича Дјадј“. *Шветлосц*, број 1 (2018): 115-120. Веб. 1. мај 2018. као и у: Владимир Нађ Ађим. „Русинско народно позориште Петар Ризнич Ђађа“. *Алманах ѿозоришћя Војводине* бр 39 (2004/5): 119–120.

17 О оснивању прве новинске редакције с циљем штампања новина (недељника) на русинском језику видети: Дюра Латјак. *Руснаци*, том 1. Нови Сад: Руске слово, 2017: 223–224.

18 Часопис Шветлосц се од 2020. налази на листи научних часописа које је Министарство просвете, науке и технолошког развоја категоризовало и рангирало са М54 у области хуманистичких наука (српски језик и књижевност).

19 Михајло Хорњак. *Нав. дело*, 54-55.

20 О раду Националног савета Русина видети: Богдан Виславски и др. *Национална сћрашћейја Русина у Србији*. Веб. 31. март 2018.

Према начину библиографског описа ова библиографија је специјална, а према критеријуму времена које обухвата је ретроспективна. По карактеру и намени библиографија је исрцпна (потпуна). Приликом организације грађе, примарни критеријум био је година издања, потом редослед публиковања по подацима издавача, на крају рада се налази регистар аутора. Библиографија садржи 38 јединица, поштовано је писмо публикације, приликом њене израде коришћен је Кобис²¹ онлајн информациони систем Библиотеке Матице српске, Библиографија книга у Војводини²², новије библиотечке публикације²³.

У библиографији издавачке продукције књига НИУ Руске слово у периоду 2007–2012, налази се 38 наслова. Насупрот нашем првобитном очекивању да ће преовладати тематика из историје и културологије Русина као и научни радови универзитетских професора, установили смо другачију реалност. Књиге су поређане по сачињеној библиографији: редни број у библиографији, наслов дела, аутор и ако је за потребе овог рада потребна додатна информација као што је суиздавач или едиција.

Посебну пажњу су нам привукли следећи подаци – од поменутих 38 наслова чак једанаест књига посвећено је поезији²⁴ (7. *Човек з писку* : писнї / Даниела Тамаш; 8. *Повист о Данилови и Феркови и Габрови* : писнї / Михал Рамач; 9. *Ошмих у молги* : писнї / Ксения Макаї Орос; 12. *Поезија на руским литературним јазуку* / Гавриїл Костельник; 14. *Шнурка и гужлїк* : писнї за најмладших / Мелания Римар; 17. *Шнїюци гвизду Геутераниї* : геутеранистично-белетристични венец. 5. белетристични том, Опиване з витром и з огњом : поезия / Владимир Кирда Болхорвес; 18. *Откривање света* : поезия / Никола Шанта; 20. *Ослепљени славуј* : антологија русинске поезије; 21. *Нїтки ества* : писнї / Валентина Чизмар; 31. *Колїба страху* : поезия / Тамара Хрин; 38. *Поезия на горватским и украинским јазуку* / Гавриїл Костельник). Књиге приповедака су: 1. *Ферков дњовнїк* : гумористично-сатирични приповедки / Дюра Латяк 4. *Мудрило и причти за здогадлївих* : приповедки за дзеци котри рошню до човека / Михеон Хун-Кан 5. *Скарби и утра ти* : избрани приповедки / Штефан Гудак, 22. *Кудлик Пудлик чека лазду* : приповедки за дзеци / Штефан Гудак 28. *Облак до швета* : приповедки за дзеци / Ксения Варга 32. *Репик на души* : приповедки / Јанко Павлович 33. *Небо над Керестуром* : сказково приповедки и легенди / Ирина Гарди Ковачевич 35. *Чилаш, а без принца* : приповедки за дзеци / Мелания Римар 36. *Збегньовчаре* : приповедки / Дюра Папгаргаї) док једна књига спаја у себи приповетке и поезију: 15. *Борщ за Шевченка* : приповедки и писнї / Владимир Кочиш. Романи: 23. *Splav od čežnji* : roman u arokrifima / Julijan Tamaš, 24. *Дереля з мрийох* : роман у апокрифох / Юлијан Тамаш; 30. *Папуча страцена у Львове* : роман / Микола Шанта.

Научни радови су заступљени са свега пет наслова: 11. *Руска проза од Гнатюка по 1941. рок* : интерпретациї / Стеван Константинович; 19. *Євангелиста Михайло Ковач* : студия / Юлијан Тамаш; 25. *Критики, рецензии, огледи* / Владимир Бесермини; 29. *Русинска усмена књижевност* : студия / Стеван Константиновић; 37. *Дюра Папгаргаї : од рурализма по популизем* : студия / Юлијан Тамаш.

21 Cobiss – Кооперативни онлајн библиографски систем и сервиси.

22 Вуксановић, Миро (гл. уредник). *Библиографија књига у Војводини 2009*. Нови Сад: Библиотека Матице српске 2011; Вуксановић, Миро (гл. уредник). *Библиографија књига у Војводини 2010*. Нови Сад: Библиотека Матице српске 2012; Вуксановић, Миро (гл. уредник). *Библиографија књига у Војводини 2011*. Нови Сад: Библиотека Матице српске 2013; Радуловић, Селимир (гл. уредник). *Библиографија књига у Војводини 2012*. Нови Сад: Библиотека Матице српске 2014.

23 Бојана Грујић. *Библиографија издања Градске библиотеке у Новом Саду (1971-2015)*. Нови Сад: Градска библиотека, 2017; Љиљана Косијер. *Библиографија свезака за историју Новог Сада (бројеви 11–16)*. Семинарски рад. Сомбор: Педагошки факултет, 2016. Драгана Савин. „Кориснички књижни фонд на русинском језуку у Градској библиотеци у Новом Саду”. *Библиошкар* 2, (2019): 121-130.

24 То су зборници поезије и једна антологија поезије.

Деци је намењено, у смислу експлицитног навођења, шест књига, односно наслова, различитог жанра: 4. *Мудрило и причти за здогадлĭвих* : приповедки за дзеци котри рошно до човека / Михеон Хун-Кан; 14. *Шнурка и гужлĭк* : писнĭ за наймладших / Мелания Римар; 22. *Кудлик Пудлик чека лазду* : приповедки за дзеци / Штефан Гудак; 28. *Облак до швета* : приповедки за дзеци / Ксения Варга; 33. *Небо над Керестуром* : сказково приповедки и легенди / Ирина Гарди Ковачевич; 35. *Чилаш, а без принца* : приповедки за дзеци / Мелания Римар

Посебно бисмо истакли едицију Жридла²⁵ у којој се појављују млади русински и украјински аутори. У овој едицији су штампане следеће књиге: 3. *Високо надо мну* / Саня Тиркајло; 7. *Човек з писку* : писнĭ / Даниела Тамаш; 10. *Крик души моєй* : псалми / Михайло Сабадош; 21. *Нĭтки ества* : писнĭ / Валентина Чизмар; 31. *Колĭба страху* : поезия / Тамара Хрин; 32. *Репик на души* : приповедки / Янко Павлович; 34. *Терор идеалох* : медитациї о постапокалиптичним швеце / Ваня Дула.

Од 38 наслова Руске слово се појављује у шест случајева као суиздавач (13. *Проза на руским литературним језику* / Гавриїл Костельник ; [позберал и приготовел Микола М. Цап]. - 1. вид. - Нови Сад : Руске слово : Завод за культуру войвођанских Руснацох; 20. *Ослепљени славуј* : антологија русинске поезије / [приредило] Јулијан Тамаш. - 1. изд. - Нови Сад : Руске слово : Завод за культуру војвођанских Русина; 23. *Splav od ĉeĭnji* : roman u apokrifima / Julijan Tamaš ; [prevod Melanija Šanta, Mikola Šanta]. - Novi Sad : Ruske slovo : Vojvođanska akademija nauka i umetnosti; 24. *Дереля з мрийох* : роман у апокрифох / Јулијан Тамаш. - Нови Сад : Руске слово : Войвођанска академия наукох и уметносцох; 26. *Театер у Кишенки* : фото читанка практичних лекцијох за аматерски театри / [Владимир Надь Ачим ; фотографиї Сашо Паленкаш ... [и др.]]. - 1 вид. - Нови Сад : Руске слово : Завод за культуру войвођанских Руснацох; 37. *Дюра Папгаргаї : од рурализма по популизем* : студия / Јулијан Тамаш. - 1. вид. - Нови Сад : Руске слово : Войвођанска академия наукох и уметносцох).

Тиражи књига су доста високи за домаће услове и крећу се од 300 до 500 примерака по наслову: 24 наслова је штампано у тиражу 300 примерака, три наслова у тиражу 350, пет наслова у тиражу - 400 и чак шест наслова у тиражу 500. Исти издавач у периоду 2013-2017. смањује тираже по наслову, тако да се они крећу од 150 до 500 (Савин 2019: 121). По броју страница ситуација је следећа: 16 књига има до 100 страница, 11 између 101 и 200, четири од 201 до 300 стр, три наслова је у групи 301 до 400 стр, две књиге у групи 401 до 500 и две књиге су штампане на преко 500 стр.

ЗАКЉУЧАК

Русини су се за преко 270 година од досељавања у плодну Војводину, добро уклопили у нову средину, развили су образовну и културну делатност и мрежу установа, а русински језик је кодификован и у службеној употреби је у администрацији АП Војводине. Једна од важнијих установа Русина у Војводини је и *Новинско-издавачка устїанова (НИУ) Руске слово* са седиштем у Новом Саду, са својом издавачком делатношћу на русинском језику.

На основу изнетих података може се извести неколико закључака: русинска национална мањина заокружила је дефинисање свог културолошког, језичког и историјског идентитета и та врста тематике више није у првом плану. Научне монографије представљене су са пет наслова, од тог броја два наслова су из области књижевности и тумачења књижевности, два наслова посвећена су животима и делима значајних личности (Михајло Ковач и Ђура Папгараји), један наслов односи се на зборник критика, рецензија и огледа. Важно је напоменути да ниједан наслов

25 Жридла (Извори) : библиотека младих руских и украјинских писатељох.

није из лингвистике или нормативистике (нпр. правопис, граматика, речници – двосмерни, једносмерни и сл). НИУ Руске слово публикује поезију, белетристику, а посебно је заинтересовано за литературу за децу и младе. Наша претпоставка је да начином одабира наслова и аутора овај издавач жели да привуче велики и широк круг корисника, посебно младе. Оно по чему се Руске слово посебно истиче је подршка ауторима млађе и средње генерације због публикавања њихових оригиналних дела поезије, приповедака, бајки и сл. Језичке, лингвистичке књиге и монографије научног типа као и речници су намењени другим издавачима или су такви радови малобројни.

НИУ Руске слово зналачки и допадљиво бира наслове и ауторе и следи за интересовањима широког аудиторијума: деце, младих и средње генерације, у мањој мери оних мало старијих, правећи једну врсту баланса између жеља, потреба и материјалних могућности русинске националне мањине у Војводини.

ЛИТЕРАТУРА

- Виславски, Богдан и др, *Национална сцраптеија Русина у Србији*. Веб. 31. март 2018.
- Вуксановић, Миро (гл. уредник), *Библиографија књиа у Војводини 2009*, Нови Сад: Библиотека Матице српске 2011.
- Вуксановић, Миро (гл. уредник), *Библиографија књиа у Војводини 2010*, Нови Сад: Библиотека Матице српске 2012.
- Вуксановић, Миро (гл. уредник), *Библиографија књиа у Војводини 2011*, Нови Сад: Библиотека Матице српске 2013.
- Грујић, Бојана, *Библиографија издања Градске библиотеке у Новом Саду (1971-2015)*, Нови Сад: Градска библиотека, 2017.
- Дуличенко, А. Д, *Славјанские литературные микроязыки: Вопросы формирования и развития*, Таллин, 1981.
- Дуличенко, А. Д, „Славјанская микролингвистика и славјанская микрофилологија”, *Русин*, № 2 (48) (2017): 41-50. Веб. 25. март 2018.
- Хорњак, Михајло, „Бачко-сремски Русини (порекло, начин живота, положај и права, институције и организације)”. Михајло Фејса (ур.). *Русини = Руснаци = Ruthenians: (1745-2005)*. 1, Нови Сад: Прометеј, 2007. 23-73.
- Жирош, Мирон, *Бачванско-сримски Руснаци дома и у швецe (1745-1991)*, том 1, Нови Сад: Грекокатоличка парохија св. Петра и Павла, 1997.
- Закон о заштити права и слобода националних мањина. Службени гласник СРЈ, број 11. од 27. II 2002, *Народна скупштина Србије, донетии закони*. Веб. 2. мај 2018.
- Закон о заштити права и слобода националних мањина. Службени гласник РС, бр. 72 од 3. септембра 2009, *Народна скупштина Србије, донетии закони*. Веб. 2. мај 2018.
- Закон о заштити права и слобода националних мањина. Службени гласник РС, бр. 97 од 6. новембра 2013, *Народна скупштина Србије, донетии закони*. Веб. 2. мај 2018.
- Катунин, Д. А, „Языковые права русинов, украинцев и других национальных меньшинств в законодательстве Республики Сербии”, *Русин*, №1 (39) (2015): 229-238. Веб. 31. март 2018.
- Катунин, Д. А, „Русинский язык и языки других национальных меньшинств в законодательстве Воеводини. Статья 2”, *Русин*, № 1 (43) (2016): 271-284. Веб. 7. април 2018.
- Косијер, Љиљана. *Библиографија свезака за историју Новои Сада (бројеви 11-16)*. Семинарски рад. Сомбор: Педагошки факултет, 2016.
- Латјак, Дюра, „Початки Рускей редакцији Радио Нового Саду”, *Шветлоси*, рок 63, ч 1, (2015): 101-106.
- Латјак, Дюра, *Руснаци*, том 1, Нови Сад: Руске слово, 2017.
- Латјак, Дюра, „Пейдзешат роки Драмского меморияла Петра Ризнич Дяди”, *Шветлоси*, број 1 (2018): 115-120. Веб. 1. мај 2018.
- Мирић, Душанка. „Педесет година рада Катедре за руски језик и књижевност Филозофског факултета у Новом Саду”, *Славистиика* 16 (2012): 87-91.
- Нађ Аћим, Владимир, „Русинско народно позориште Петар Ризнич Ђађа”, *Алманах йозоришшиа Војводине* бр 39 (2004/5): 119-120.

- Олеяров, Николай Д, *История русского народа*, Монтреал, 1981. Веб. 15. фебруар 2018.
- Папуга, Дюра, „З активносци Рускей матки у периодзе медзи 7. и 8. шветовим конгресом Руснацох/Русинох/Лемкох“, *Русин*, 2005, №2 (2) 213-216. Веб. 31. март 2018.
- Папуга, Ирина, *Русинска ĭмназија „Петро Кузмјак“*, Нови Сад: Дружтво за русински језик, литературу и културу, 2000.
- Пипер, Предраг, *Срĭски између великих и малих језика*, Београд: Београдска књига 2004.
- Рамач Фурман, Анамария, „Оддзелене за русинистику“, *Руске слово* 71, ч. 21, Нови Сад, (29. мај 2015): 2.
- Радуловић, Селимир (гл. уредник). *Библиографија књига у Војводини 2012*, Нови Сад: Библиотека Матице српске 2014.
- Римар, Ана и Ася Папуга, „Оддзелене за русинистику на Новосадским универзитету“, *Руске слово* рок 71, ч. 22, Нови Сад (5 јуни 2015): 22–23.
- Рупосова, Л. П, „Русины и русинский язык: история и современность“. *Электронный журнал Вестник Московского государственного областного университета* №3. (2012): 91-96. Веб. 24. март 2018.
- Савин, Драгана, „Русини у Војводини – установе културе“, *MELISSA : Museums, Ethics, Library and Information Science, Studies, Archives*, 16/2 (2017): 113–136.
- Савин Драгана. „Кориснички књижни фонд на русинском језику у Градској библиотеци у Новом Саду“, *Библиоѿекар*, 2 (2019): 121–130.
- Суляк, С. Г, „Начало христианизации Карпато-днестровской Руси“, *Русин*, №4 (42) (2015): 267-307. Веб. 21. април 2018.
- Фейса, М, „Слово з нагоди 250-рочниці приселеня Руснацох до Коцура и 100-рочниці першей театралней представи на руским језику“, *Русин*, № 3 (33) (2013): 84-93. Веб. 1. мај 2018.

На латиници:

- Magosci, Robert Paul, *With Their Backs to the Mountains. A History of Carpathian Rus' and Carphato-Rusyns*, Budapest-New York: CEU Press. 2015. Веб. 16. фебруар 2018.
- Fejsa, M, „The Ruthenian Journey from the Carpathian Mountains to the Panonian Plain“, *Rusin*, № 2 (36) (2014): 182-191. Веб. 7. април 2018.

Newspaper publishing institution Ruske slovo – bibliography of books 2007–2012.

ABSTRACT: For more than 270 years, since settling in the fertile region of Vojvodina, the Rusyns have fitted in with the new environment, developed educational and cultural activities and a network of institutions. The Rusyn language has been codified and officially used in the Autonomous Province of Vojvodina. For Rusyns in Vojvodina, *Newspaper publishing institution (NPI) Ruske slovo*, situated in Novi Sad, Serbia, is one of the most important institutions, for its publishing activities in the Rusyn language.

The topic of this research is NPI Ruske slovo's publication of books during the period from 2007 to 2012. The bibliography of books includes 38 titles, in circulations of 300 to 500 copies per title. Ruske slovo publishes mostly poetry and fiction, and is particularly focused on youth literature.

KEY WORDS: Rusyns, NPI Ruske slovo, publishing, bibliography of books 2007-2012.

Примљено: 10. мај 2021.
Прихваћено за објављивање: 1. јун 2021.